

Lausunto

30.04.2026

Asia: VN/2801/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Laki jätelain muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

15 §. Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

SKAL ja SKAL Ympäristöyritykset pitävät kierrätysasteen nostamista välttämättömänä. Nykykehitys ei ole riittävää asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, ja lisätoimia tarvitaan.

Erilliskeräysvelvoitteiden laajentaminen on lähtökohtaisesti kannatettavaa, jos velvoitteet toteutetaan käytännössä toimivalla, kustannustehokkaalla ja logistisesti järkevällä tavalla. Pelkkä velvoitteiden lisääminen ei kuitenkaan yksin varmista lajittelun laatua tai kierrätysasteen nousua.

Lajittelun onnistuminen riippuu siitä, kuinka selkeä, ymmärrettävä ja käyttäjälle toimiva järjestelmä on. Erilliskeräyksen laajentaminen lisää jätejakeiden määrää ja hajauttaa jätevirtoja. Tämä voi johtaa kuljetusjärjestelmien pirstaloitumiseen: ajokerrat lisääntyvät, kuormien täyttöaste laskee ja reittitehokkuus heikkenee.

Kiinteistönomistajien näkökulmasta velvoitteet lisäävät kustannuksia, tilantarvetta ja järjestelmän monimutkaisuutta. Kuljetusyrittäjien näkökulmasta työmäärä kasvaa, mutta järjestelmän tehokkuus voi heikentyä ja kustannuspaine kasvaa.

SKAL katsoo, että syntypaikkalajittelua tulee kehittää ensisijaisesti järjestelmän selkeyden, ohjauksen, neuvonnan ja kannusteiden kautta. Velvoitteiden lisäämisen rinnalla on varmistettava, että keräys- ja kuljetusjärjestelmä säilyy tehokkaana.

15 c §. Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energiajätteenä

SKAL pitää perusteltuna, että kierrätyskelpoisen jätteen ohjautumista energiahyödyntämiseen rajoitetaan. Tavoite on jätehierarkian mukainen ja tukee kierrätysasteen nostamista.

Pykälän nykyinen muotoilu on kuitenkin epäselvä ja voi johtaa käytännössä ei-toivottuihin vaikutuksiin. Erityisen tärkeää on varmistaa, ettei kierrätyskelpoisen materiaalin keräyskielto energijätteenä muutu käytännössä kielloksi kerätä energijätettä ylipäättäen.

Energijätteen keräyksen tulee olla mahdollista kierrätysjakeiden rinnalla tilanteissa, joissa syntyy selkeästi ei-kierrätyskelpoista materiaalia. Muutoin sääntely voi ohjata materiaalia sekajätteeseen ja sitä kautta massapolttoon, erityisesti kohteissa, joissa erilliskeräyksen tilamahdollisuudet ovat rajalliset.

Mikäli 15 c §:n vastuita ja tulkintaa ei selkeytetä, on riskinä, että toimijat ohjaavat epävarmuuden vuoksi energijätteeksi soveltuvaa materiaalia sekajätteeseen. Tällöin materiaali ei siirry kierrätykseen, vaan päättyy edelleen polttoon, mutta vähemmän hallitussa ja kierrätyksen kannalta heikommassa muodossa. Samalla kierrätyspolttoaineen valmistukseen soveltuvan materiaalin saatavuus heikkenee.

Pykälän soveltamisala on epäselvä. Ei ole yksiselitteistä, koskeeko kielto kaikkea kaupan, teollisuuden ja yritysten tuottamaa energijätettä. Erityisesti pienyritysten osalta jää epäselväksi, estääkö sääntely energijätteen keräyspalvelun tarjoamisen tilanteissa, joissa kierrätysjakeiden määrät jäävät erilliskeräysvelvoitteiden alle.

Myös kierrätyskelpoisuuden määrittely ja vastuut ovat epäselviä. Ei ole määritelty, kuka arvioi kierrätyskelpoisuuden tai kuka vastaa tilanteissa, joissa energijätteen joukossa on kierrätyskelpoista materiaalia. Kuljetusyritykset eivät voi vastata jätteen sisällöstä, mikä korostaa tarvetta selkeälle vastuunjaolle.

Vastaanottotilanteisiin liittyy niin ikään epäselvyyksiä. On epäselvää, syntyykö vastaanottokielto tai sanktoriski tilanteissa, joissa jäte ei täytä kierrätysmateriaalin laatuvaatimuksia käsittelylaitokselle saavuttaessa. Tämä epävarmuus voi johtaa siihen, että materiaalia ohjataan varmuuden vuoksi sekajätteeseen.

Pykälään tulisi sisällyttää selkeä määritelmä, joka mahdollistaa kiinteistön ja jätehuollon ammattilaisten yhdessä tekemän arvion syntyvästä jätteestä.

Suoran kiellon sijaan sääntelyssä tulisi harkita ratkaisua, jossa:

- energijätteen keräys on sallittua,
- kierrätyskelpoisen materiaalin ohjaaminen energijätteeseen on kielletty, ja
- kierrätysjakeiden erilliskeräys järjestetään rinnalle silloin, kun se on käytännössä mahdollista ja tarkoituksenmukaista.

Lisäksi on huomioitava, että kaikkia muoveja ei ole teknisesti tai taloudellisesti mahdollista kierrättää mekaanisesti. Käytännössä vain tietyt muovilaadut, kuten PE, PP ja PET, kierrätetään laajemmin. Muut muovit ja laminaatit päätyvät usein energiakäyttöön. Sääntelyn tulee tunnistaa tämä käytännön ero, jotta se ei ohjaa materiaaleja sekajätteeseen ilman todellista kierrätysshyötyä.

21 a §. Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus

Ehdotus vaatii tarkennusta ja vastuunjaon selkeyttämistä.

Tiedonjakovelvollisuus voidaan kohdistaa kiinteistölle siltä osin, että kiinteistö vastaa jätehuollon palveluntarjoajalta saamansa materiaalin jakamisesta kiinteistön sisällä, ellei toisin sovita.

Jätehuollon palveluntuottajalla tulee kuitenkin olla vastuu ajantasaisen ja oikean tiedon toimittamisesta lajittelu- ja keräysjärjestelyistä. Näin varmistetaan tiedon oikeellisuus ja vältetään tarpeeton byrokratia.

21 b §. Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus

SKAL pitää neuvontaa tärkeänä keinona parantaa lajittelun laatua ja nostaa kierrätysastetta. Velvoitteiden tulee kuitenkin olla selkeitä ja oikeasuhtaisia.

Kuljetusyritysten vastuuta ei tule laajentaa koskemaan jätteen tuottajan lajittelun oikeellisuutta. Kuljetusyritys ei voi käytännössä valvoa tai vastata jokaisen asiakkaan jätejakeiden sisällöstä. Vastuu lajittelusta tulee säilyä jätteen tuottajalla, ja palveluntarjoajan roolin tulee liittyä neuvontaan, ohjeistukseen ja palvelun järjestämiseen.

22 §. Valtion viranomaiset

SKAL pitää viranomaisroolien selkeyttä tärkeänä. Ohjauksen ja valvonnan tulee olla yhdenmukaista koko maassa, jotta tulkinnat eivät vaihtele alueittain.

Samalla on varmistettava, että viranomaisohjaus tukee käytännössä toimivaa ja tehokasta jätehuoltojärjestelmää eikä lisää tarpeetonta hallinnollista taakkaa.

57 §. Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

SKAL suhtautuu varauksellisesti uusiin tiedottamisvelvoitteisiin, jos niiden vaikuttavuutta ei ole selkeästi osoitettu.

Tiedottamisvelvoitteiden tulee olla oikeasuhtaisia erityisesti pienille toimijoille. Ne eivät saa johtaa tarpeettomaan hallinnolliseen kuormaan suhteessa saavutettavaan hyötyyn.

93 §. Jäteneuvonta ja -tiedotus

SKAL pitää jäteneuvontaa keskeisenä keinona kierrätysasteen nostamisessa. Lajittelun laatu riippuu olennaisesti siitä, ymmärtävätkö jätteen tuottajat järjestelmän ja osaavatko he toimia sen mukaisesti.

Neuvonnan tulee olla selkeää, käytännönläheistä, kohdennettua ja riittävästi resursoitua. Pelkkä velvoitteiden lisääminen ei paranna lajittelun laatua ilman toimivaa neuvontaa.

100 §. Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

SKAL katsoo, että mahdollinen ilmoitusmenettely tulee toteuttaa kevyenä, digitaalisena ja yrityksille mahdollisimman vähän hallinnollista taakkaa aiheuttavana.

Ilmoitusmenettely ei saa muodostua markkinoille pääsyn esteeksi eikä heikentää alan toimijoiden toimintaedellytyksiä.

121 §. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

SKAL kannattaa hallinnollisen taakan keventämistä siirtoasiakirjavelvoitteiden osalta.

Järjestelmän tulee olla selkeä, digitaalinen ja käytännössä helposti toteutettava. Hallinnollisen taakan vähentäminen parantaa jätehuoltojärjestelmän toimivuutta.

122 §. Tiedonsaantioikeus

SKAL suhtautuu varauksellisesti tiedonsaantioikeuksien laajentamiseen.

Mahdollisten laajennusten tulee olla tarkkarajaisia, oikeasuhtaisia ja perustua selkeään tarpeeseen. Yritysten oikeusturva ja liikesalaisuuksien suoja on varmistettava.

124 §. Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

SKAL korostaa riskiperusteisen valvonnan merkitystä.

Valvonnan tulee kohdistua erityisesti toimijoihin ja tilanteisiin, joissa sääntöjen rikkomisen riski on suurin. Valvontaa ei tule toteuttaa tavalla, joka lisää tarpeetonta kuormitusta kaikille alan toimijoille.

Voimaantulosäännös

SKAL pitää tärkeänä, että mahdollisille uusille velvoitteille varataan riittävä siirtymäaika.

Keräys- ja kuljetusjärjestelmien muutokset edellyttävät sopimusmuutoksia, kaluston, reittien ja asiakasjärjestelyjen tarkastelua sekä neuvontaa. Muutoksia ei voida toteuttaa nopeasti ilman merkittäviä kustannuksia ja käytännön haasteita.

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

SKAL kannattaa harmaan talouden torjuntaa ja pitää tärkeänä, että alalla toimivien yritysten velvoitteidenhoitoa voidaan arvioida luotettavasti.

Menettelyn tulee kuitenkin olla sujuva, oikeasuhtainen ja hallinnollisesti kevyt. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttö ei saa muodostua kohtuuttomaksi esteeksi markkinoille pääsulle tai normaalille yritystoiminnalle.

Muuta huomioitavaa

Mahdolliset muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen

SKAL korostaa, että jätelainsäädännön kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota myös rakenteellisiin esteisiin, jotka heikentävät kierrätyksen käytännön toteutusta.

Nykyisessä järjestelmässä kuntavastuullinen jätteiden ja kierrätysmateriaalien keräys on usein sidottu kuntarajoihin. Tämä voi johtaa ekologisuuden ja kierrätyksen kannalta epä tarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin. Kunnat ja tuottajayhteisöt rajoittavat tiukasti, mitä jakeita voidaan kerätä samaan kuljetukseen ja mistä niitä voidaan kerätä.

Eryteisesti harvaan asutuilla alueilla tämä vaikeuttaa yritysten ja yksittäisten kotitalouksien erilliskeräystä. Esimerkiksi muovipakkausten keräys voi muodostua käytännössä vaikeaksi, jos yritys- ja kotitalousmuoveja ei saa kerätä samaan kuormaan, vaikka se olisi logistisesti ja ympäristön kannalta järkevää.

Lisäksi erilliset terminaali-, käsittely- ja varastointivaatimukset lisäävät kustannuksia, heikentävät kuljetusten tehokkuutta ja lisäävät ajosuoritteita. Tällainen resurssien käyttö ei tue kierrätyksen lisäämistä eikä päästöjen vähentämistä.

SKAL katsoo, että jätelainsäädännön tulisi tukea tehokkaita, markkinaehtoisia ja alueellisesti tarkoituksenmukaisia keräysratkaisuja. Järjestelmän tulisi mahdollistaa samanlaatuisten jakeiden yhdistäminen silloin, kun se ei heikennä materiaalin laatua tai jäljitettävyyttä.

Nykyinen osittainen tuottajavastuu ei myöskään kaikilta osin kannusta tehokkaaseen logistiikkaan. Tuottajavastuujärjestelmän tulisi ohjata tuottajayhteisöjä kehittämään kustannustehokkaita ja ympäristön kannalta parempia keräysratkaisuja.

Kokonaisuutena SKAL kannattaa kierrätysasteen nostamista, mutta katsoo, että sääntelyn tulee olla selkeää, käytännössä toteuttamiskelpoista, kustannustehokasta ja markkinaehtoista. Velvoitteiden lisääminen ei yksin riitä, jos samalla ei varmisteta järjestelmän toimivuutta, vastuiden selkeyttä ja logistiikan tehokkuutta.

Kontiola Lasse
Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry ja SKAL Ympäristöyritykset ry